

StOKpaardje

Donateursblad van Stichting 't Oude Kinderboek
jaargang 5, nummer 1, 2009
verschijnt 4x per jaar

Colofon

Stichting 't Oude
Kinderboek
Laarstraat 31
7201 CB Zutphen
0575-545117
oudekinderboek@hetnet.nl
di t/m vrij 13.00-17.00
www.stichtingoudekinderboek.nl
issn 1873-9474

Redactie

Eef Nulden
Lot van den Akker
Reint Jan Terbijhe
Paula Bömer

Comité van Aanbeveling

Bennie Jolink
Nannie Kuiper
Marieke Schriks
Jan Terlouw
Wim Hazeu

Wordt u donateur?

Dan krijgt u:

- *ontvangstbevestiging
- *donateursblad
- *gratis kopersservice
- *eindejaarsattentie

Doelstelling:

Het verzamelen, bewaren
en ter inzage geven van in
principe niet recent
verschenen kinder- en
jeugdliteratuur, in het
bijzonder uit het
Nederlandse taalgebied.

Van het bestuur

De samenstelling van het bestuur is eind 2008 gewijzigd. De oprichtster, Pien Pon, heeft na 10 jaar van grote inzet haar kinderboekenleenmuseum verlaten. Zij heeft het volste vertrouwen in de capaciteiten van het huidige bestuur en de medewerkers. Janneke van der Veer heeft met spijt afscheid genomen vanwege tijdgebrek. Naast haar bestuursinzet zullen we haar vele bijdragen aan het StOKpaardje missen. Met Ine Kamp en Ria Lammers hebben we goede plaats vervangers gevonden, zeker met hun grote kennis van boeken en bibliotheken.

In 2009 zal het bestuur zich blijven inspannen om een betere huisvesting te vinden en een solidere basis te realiseren om het voortbestaan van StOK te garanderen. Op basis van steeds verdergaande samenwerking met de Graafschap Bibliotheken zullen we daartoe verdere besprekingen met o.a de gemeente Zutphen gaan voeren.

Het vierde jaarverslag (2008) ligt bij StOK ter inzage en is verspreid onder de subsidieverlener, medewerkers en de leden van het Comité van Aanbeveling.

Het aantal bezoekers is iets afgenomen naar zo'n 1450. Het aantal uitgeleende boeken aan particulieren neemt weliswaar af maar er is een flinke toename van boeken die langere tijd worden gebruikt voor vitrines, tentoonstellingen, etc. Ook de vraagbaakfunctie neemt nog steeds toe.

Dankzij de voortdurende schenkingen hebben we inmiddels ruim 18.500 boeken.

Aan het opnemen van het digitale StOK boekenbestand in de Gelderse catalogus van de openbare bibliotheken is hard gewerkt. Het resultaat zal in 2009 zichtbaar worden.

Reint Jan Terbijhe, voorzitter StOK

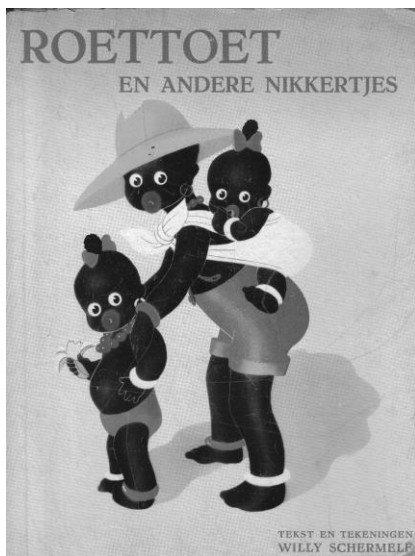
Recente schenkingen

- Schermelé, Willy, *Roettoet en andere nikkertjes*. Den Haag, H.P. Leopold's Uitgevers Mij, 1939
- Andriessen, Jo, *Het geheim van de wildstroker : Deel 2: Harde strijd om het geheim van "natte Derk"*. Nijkerk, Uitg. G.F. Callenbach b.v., [ca 1975]
- Simons, Annie, *Lonneke woelwater*. Irene-Serie
- Utrecht, José van, *De zeven perikelen van Jocardia Schijfsma : een boek voor oudere meisjes*. Den Haag, J. Philip Kruseman, [1939]
- Baker, Nina Brown, *De gordel van Isis : een spannend verhaal voor jonge meisjes*. Helmond, N.V. Boekdrukkerij Helmond, [1937]

Geschenkbespreking door Lot van den akker

- Schermelé, Willy, *Roettoet en andere nikkertjes*. Den Haag, H.P. Leopold's Uitgevers Mij, 1939

Naar aanleiding van de Amerikaanse verkiezingen en de overwinning van Obama daarbij, hadden wij spontaan een vitrine met het thema "negers" ingericht. Nog maar net was deze klaar of we kregen bij een schenking het toepasselijke prentenboekje *ROETTOET en andere nikkertjes* binnen. Het is getekend en geschreven door Willy Schermelé (Amsterdam, 1904-1995).

Zij is bekend door allerlei kleuterboekjes over muisjes,

kaboutertjes e.d. Bekend zijn vooral *Speksnoetjes avonturen*, *Wat Smikkeltje beleefde*, de serie over *Winkie*, *Het grote muizenboek* en *Het groote negerboek*. Bovendien illustreerde ze een groot aantal kinderboeken, waaronder *Alice in Wonderland* en *1001 Nacht en andere sprookjes*. Ook tekende ze veel boekomslagen voor de uitgever Van Holkema & Warendorf. Een groot deel van haar leven woonde ze in Engeland, waar ze eigenlijk nog bekender was dan in Nederland. Nog steeds zijn daar de *Winkie-boekjes* door verzamelaars erg gezocht.

In het boekje *Roettoet en andere nikkertjes* vertelt zij onbevangen over de -een beetje simpele- nikkertjes, alsof het over een dom soort kaboutervolkje gaat, gesitueerd in 'Nikkertjesland'. Roettoet beleeft allerlei avontuurtjes: hij ontkomt aan een badbeurt (ja, negertjes moeten zich ook wassen, al zijn ze zwart), hij verdient geld met bananen plukken en versnoept dat direct weer, ze krijgen een foto uit het 'toverkastje' van de witte meneer, gaan een wedstrijd doen

op een schildpad, kortom, ze zijn vooral koddig, snoeplustig en dom. Dit komt ook tot uiting in de namen van de negertjes: Bibie, Mora, Dindo en Dodo. En Roettoet niet te vergeten. Net zoals *Het grote Negerboek*, dat op de website van Antiqbook omschreven is met "beautiful political incorrect illustrations", staat dit prentenboek vol met plaatjes in zwart-wit en in de primaire kleuren rood, geel en blauw (en natuurlijk veel chocoladebruin) van mollige, dikbuikige, schattige knuffelnegertjes, volgehangen met kralenkettingen, kleurige arm- en enkelbandjes en strikjes in hun kroeshaartjes. Ik vraag me af of we ook zo hard oh zouden roepen als het over Eskimootjes, Chineesjes of indiaantjes ging. We zijn zo voorzichtig geworden wat discriminatie betreft, dat het

woord neger al niet meer kan (nikker natuurlijk helemaal niet) en we voorzichtig alleen nog spreken van kleurlingen of onze gekleurde medemensen! Net zoals ik hield van Sambo uit de *Gouden Boekjes*, die eens mijn lieveling was, mag ik toch deze nikkertjes ook wel.... Sorry! Niet alleen Willy Schermelé was schuldig aan discriminatie, maar veel kinderboekenschrijvers uit die tijd, zoals bijvoorbeeld Piet Broos met de *nikkertjes-serie* over de drie pikzwarte nikkertjes Piempampoentje, Pompernikkel en Piepeling. Dat gold eigenlijk voor de hele maatschappij. Op de Wereldtentoonstelling in Parijs werden nog Afrikanen tentoongesteld. De *Negerhut van oom Tom* was er eigenlijk nog modern bij!

StOKbrood

Om te beginnen een stukje etymologie. In deze nieuwe rubriek wordt u een stukje StOKbrood geserveerd, een stukje StOK, StOKstukje dus. Bon appétit! Wat een StOKboek is weet u natuurlijk. En allemaal StOKboeken bij elkaar noemen we StOKbrood. Voilà, de cirkel is rond.

Een StOKstukje kan nu als volgt worden omschreven: een serie persoonlijke, min of meer samenhangende kanttekeningen gemaakt n.a.v. een gelezen StOKboek.

Een stukje schrijven over alle 18.500 titels uit de StOK-collectie is ondoenlijk, maar een representatieve selectie eruit maken is zeker te doen. Misschien wilt u wel meedoen.

Bram van IJperen

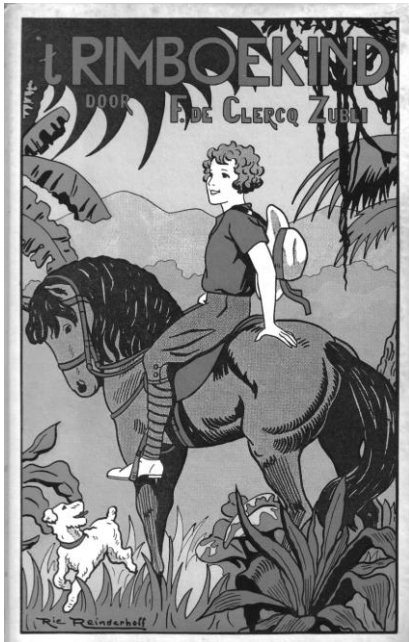
Boekvergelijking door Lot van den Akker

Het ene "Rimboekind" is het andere niet! Soms kom je bij toeval een latere druk van een boek tegen, waarin dingen ontbreken uit de eerste of vroegere druk. Dit kan soms een pijnlijk gemis zijn, maar ook wel eens een opluchting omdat langdradige passages (die een snelle lezer toch al gauw even

doorbladert, wachtend tot er weer wat gebeurt) in de vernieuwde druk zijn geschrapt of ingekort.

Anders verging het mij bij het boek 't *Rimboekind* van mevr. F.J. de Clerq Zubli. Door haar dochter, die we in de Laarstraat op bezoek hadden, werd ons namelijk verteld dat we eigenlijk alleen

de tweede herziene druk in de uitleen zouden moeten hebben, omdat haar moeder het bij nader inzien had herschreven, en de tweede versie meer diepgang had.

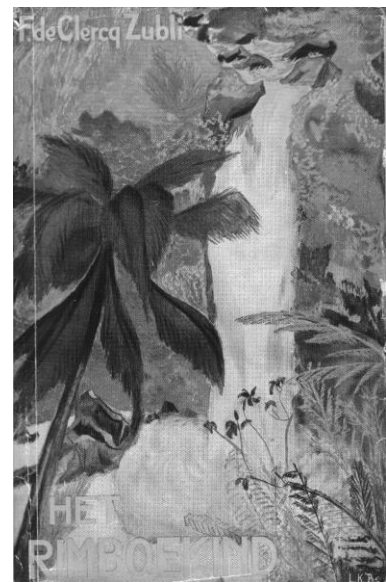

't Rimboekind
Uitgever:
Van Holkema &
Warendorf,
Amsterdam [1935]
Illustraties van
Rie Reinderhoff

Dit was voor mij als boekvergelijker natuurlijk meteen een uitdaging. Met de twee boeken naast elkaar op schoot begon ik te lezen. Hoofdstuk na hoofdstuk precies hetzelfde verhaal! Het boek speelt in Indië, waar Puck met haar ouders op een afgelegen plantage woont. Haar broers studeren in Nederland en ze mist ze erg, maar ze houdt zich groot tegenover haar ouders. Ook mist ze de omgang met leeftijdsgenootjes. Gelukkig heeft ze een goede oudere vriend op de plantage (blank natuurlijk) met wie ze vertrouwelijk kan praten. Tot deze verliefd op haar blijkt te zijn en hij uit fatsoen (ze is nog te jong om zich te binden) vertrekt. Als ze de reden van zijn vertrek begrijpt, is ze erg verdrietig en denkt dat nu haar jeugd voorbij is zonder dat ze jong heeft kunnen zijn met leeftijdsgenootjes. Ook ontdekt ze dat het op de plantage niet goed gaat: haar vader wordt aangevallen door zijn eigen personeel en de zaken gaan slecht. Puck komt hier bij

toeval achter en vader vraagt haar dit niet aan moeder te vertellen, om deze te ontzien. In dit laatste stuk zit hem het verschil! In de vernieuwde druk ontdekt Puck ook de aanslag op haar vader en de zorg om de plantage (die uiteindelijk failliet gaat), maar houdt ze de zorgen uit zichzelf stil voor haar moeder, om die te ontzien. Tot blijkt dat dit helemaal niet nodig was geweest, omdat vader en moeder natuurlijk helemaal geen geheimen voor elkaar hebben en moeke alles wist!

Er is dan nog een hoofdstuk toegevoegd waarin vader met zijn grote dochter praat. Ze hebben het over de grootsheid van de natuur en de hand van God die daarin te herkennen is. Ook over eerlijkheid en openheid als voorwaarde voor echt geluk in het leven en het vertrouwen wat nodig is om dit te bereiken. Ze vertrekken na een roerend afscheid van de bedienden naar Holland, zodat Puck toch nog een stukje onbezorgde schooltijd kan beleven met leeftijdsgenootjes.

't Rimboekind
Uitgever:
H.J.W. Becht,
Amsterdam
[1948]
omslag: L.K.B.
(vernieuwde
versie)

Door de toevoegingen is het tweede boek aan het eind wat moeilijker, maar maakt het tevens geschikter voor ook een wat oudere doelgroep: meisjes van 10 -15 jaar.

Het eerste StOKstukje!

Mijn eerste meisjesboek. Na ruim 60 jaar. Het werd tijd. Een boek dat een uitgebreide bespreking verdient. Een student Nederlands zou er een leuk scriptieonderwerp aan hebben. Waar gaat het over? Over *Een meisjesdetective*, door Thérèse Hoven, uitgegeven door G.B. van Goor Zonen, Gouda [1925], in een tijd dat we Indië nog hadden, dat er nog deftige mensen bestonden, toen de loopplank nog valreep heette, toen de veldwachter nog een sabel droeg. Hoofdpersoon is Wilna (Wilhelmina), het onuitstaanbare nichtje uit de kolonie, een echte durfal, die op zoek gaat naar een kostbaar bord en daartoe inbreekt bij haar eigen familie.

- Wist u eigenlijk dat de Nederlanders destijds bij de Nederlands-Indiërs bekend stonden als zuinig en niet bepaald gastvrij?

Interview met mevr. H. Innemee-Mulder, dochter van de schrijfster F.J. de Clercq Zubli

Mevr. F.J. de Clercq Zubli schreef onder meer: *'t Rimboekind*, *De blijde stilte*, *Het eeuwig lied*, *De kathedraal* en *Kwikkie's reisavonturen*, een boekje voor jonge kinderen

Mevrouw Innemee kwam door het artikeltje in PLUS bij StOK en vertelde dat haar moeder de schrijfster van bovenstaande boeken is.

Ons gesprek vond plaats in het gezellige appartement in Apeldoorn waar mevrouw Innemee en haar man wonen. Na een lekker kopje thee beginnen we meteen maar met het interview, waarvoor ik een aantal vragen had voorbereid met behulp van de informatie uit het Lexicon jeugdliteratuur.

Uw moeder is geboren in Indonesië, wanneer is ze naar Nederland gegaan?
Toen ze een jaar of 18 was. Ze heeft daar het laatste jaar van de H.B.S. afgemaakt en eindexamen gedaan. Daarna heeft ze in Leiden wis-en natuurkunde gestudeerd. Ze had graag dokter willen worden, maar door haar

beginnende doofheid moest ze een andere studierichting kiezen (Net zoals Joep, de hoofdpersoon uit *De blijde stilte*). Ze trouwde met een arts, die toen hij afgestudeerd was in 1926, werd uitgezonden naar Indië, om zijn studieschuld af te lossen. Ze bleven daar nog zes jaar (waarvan een half jaar als "verlof") en keerden in 1932 voorgoed terug naar Nederland. Ze gingen wonen in Groningen, waar haar man promoveerde. In 1947 verhuisden ze naar Apeldoorn. Hier verzamelde ze een groep geestverwanten om zich heen van mensen, die o.m. van gedachten wisselden over de zin van het bestaan in brede betekenis.

Waardoor werd haar doofheid veroorzaakt? Was dat net als in 'De blijde stilte' ook door tyfus? In 'Het eeuwig lied' komt ook een aangeboren doofheid voor.

Haar doofheid begon geleidelijk rond haar 18^e jaar door een niet-erfelijke ziekte, otosclerose genaamd, waarbij het gehoororgaan a.h.w. verkalkt. Ze

leerde heel goed liplezen en was daar een groot voorstandster van.

Las uw moeder ook haar manuscripten voor aan haar kinderen, net zoals de moeder in "De blijde stilte"?

Nee, ik was pas 10 toen ze *De blijde stilte* schreef. Wel was ze geweldig goed in het uit haar hoofd verhaaltjes vertellen, wat mijn broers en ik heerlijk vonden. Ze was een goede spreekster en kon boeiend en goed haar gedachten onder woorden brengen.

Wij hebben in onze bibliotheek "Kwikkie's reisavonturen". Hoeveel kinder/prentenboeken heeft ze nog meer geschreven?

Kwikkies
reisavonturen
Erven de Weduwe
J. van Nelle [1937]
Illustraties van
W. Ockerse

Dat weet ik niet zo precies. In elk geval nog *Bobbie's speelgoedbeestjes* dat ik pas later heb gelezen. Het had nogal een opvoedkundige boodschap, zoals dat vaak was bij kinderboeken in die tijd.

In hoeverre drukte haar doofheid een stempel op het gezinsleven?
Hoegenaamd niet. Ze kon goed liplezen en we hebben automatisch geleerd duidelijk te spreken.

Uw moeder had een duidelijke boodschap voor haar medemens; merkte u dat ook in haar opvoeding?

Jazeker, ze had duidelijke principes. Zo vond ze dat, ondanks het feit dat ze tijdens de oorlog toch drie jonge kinderen had, ze ethisch verplicht was onderdak te regelen voor ondergedoken Joodse kinderen. Ze zei: "Ik kan niet waarlijk moeder zijn als ik niet in de eerste plaats mens ben." Het algemeen belang stelde ze boven haar eigenbelang. Ze is ettelijke malen gevangen genomen en schreef vanuit die situatie gedichten, waarin ze o.a. medelijden heeft met de kortzichtigheid van degenen die haar opsloten. De verzets sfeer leefde in het gezin.

De verhouding moeder/dochter in uw moeders boeken is vaak heel hecht; hoe was haar eigen verhouding tot haar moeder en tot u?

Die tot haar moeder was niet zo goed. Zelf ben ik wel tot een heel goede verhouding met mijn moeder gekomen, hoewel dat meer geleidelijk is ontstaan. Je moet er zelf ook aan toe zijn om die dingen aan te voelen die je moeder belangrijk vindt. Gelukkig hebben we elkaar uiteindelijk heel goed kunnen vinden.

Schreef uw moeder overdag, merkte u er als kind veel van? B.v. door het getik van de typemachine?

Ja, je merkte het wel. Ze had een eigen kamertje waar ze altijd zat te werken. Maar toch weer niet zo dat de gezelligheid er onder leed. Ze had altijd veel aandacht voor ons. Mijn vader was arts, dus die was wel vaak weg. Ze had geen schrijfmachine en schreef in het begin met een kroontjespen. Haar oude inktpotje heb ik nog. Dat is me heel dierbaar.

Hebt u zelf ooit de behoefte gehad om iets te schrijven, of uw broers?

Nee, ik zelf niet, zou het ook niet kunnen zoals zij. Zij ging heel erg diep in haar ontleden van het eigen ik. Soms ging dat ons als kinderen ook wel eens te diep, dan ben je daar nog niet aan toe. Ze ging er van uit dat je om tot helderheid te komen, je alle "modder" uit je wezen moest opbaggeren, tot je als een klare bron werd, die niet meer is te bezoedelen. Dat ging vaak heel ver. Een van mijn broers heeft wel wat van haar talent geërfd, wat schrijven betreft.

Wat waren uw ambities?

Ik ben in de verpleging werkzaam geweest. Eerst als operatiezuster, waarbij je alleen met slapende mensen van doen had. Ik wilde graag meer contact met de patiënten, dus ging ik daarna ik in de wijkverpleging werken. Later heb ik mijn moeder jarenlang verpleegd tot ze stierf in 1985.

Wij zijn een kinderboekenleenmuseum en hebben dus haar kinder-en jeugdboeken. Heeft ze nog meer voor volwassenen geschreven?

In ieder geval *De heilige graal*, maar ook zou ik *De kathedraal* en *Sietske* er toe willen rekenen. Ze schreef vooral artikelen, o.a. voor *Het Nieuwsblad van het Noorden* en natuurlijk voor *Dieplood*, een tijdschrift voor volwassenen om te komen tot dieper

inzicht in zichzelf. Iets waar ze zich tot op hoge leeftijd heeft beziggehouden. Mijn lievelingsboek was toch *De blijde stilte*, dat ik pas nog eens heb herlezen. Het is opmerkelijk dat ze steeds bezig bleef, tot haar dood toe, met haar eigen geestelijke ontwikkeling en die ook toepaste op de herdrukken van haar boeken. In 't *Rimboekind*, *De blijde stilte*, *Het eeuwig lied* en *De heilige graal* zijn hele hoofdstukken bijgeschreven of passages veranderd waardoor haar latere opvattingen beter tot uitdrukking konden komen. Ze geloofde er in, dat als iedereen er voor zorgt zelf zuiver te zijn en open staat voor anderen, er nooit meer strijd/oorlog hoeft te zijn, omdat men tot onderling begrip is gekomen. Ze kon heel goed de dingen van alle kanten bekijken. De symbolen op haar ex libris hebben als betekenis dan ook: als een mens de liefdevolle bedoeling voelt van al wat tot hem komt, zal zijn geest als een vrije vogel opstijgen in het oneindige licht, waarvan de glans die van de stralendste zonneshijn overtreft. Ze had een sterk geloof, maar was niet aan een kerk gebonden.

ex libris van Mevr. F.J. de Clercq Zubli

Lot van den Akker

in

De Almense Mölle

vindt u :

Galerie De Blauwe Deur.

Een kunstgalerie, die het hele jaar door schilderijen, tekeningen, beelden en fotografie exposeert.

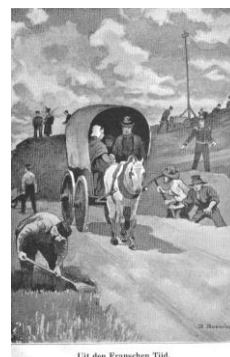
De galerie is geopend op woensdag van 10.00-17.00, op donderdag en vrijdag van 14.00-17.00, de eerste zondag van de maand en het eerste weekend van de maand op zaterdag en zondag van 12.00-17.00.

Kom gerust eens een kijkje nemen.

Bakkersteeg 2
7218 BN Almen
0575-433447

"Terwijl buiten de wind ruw en boos over de vlakke loeit en binnen het haardvuur hoog opvlamt" vertelt grootva waargebeurde familie verhalen aan zijn kleinkinderen. Eén van hen is de latere auteur P. Louwerse (1840-1908). Wij hebben het over *Uit den Franschen Tijd*, met smaak vertelde historische verhaaltjes, die ons terugvoeren naar een boeiende episode uit de vaderlandse geschiedenis (1795-1813): Bataafse republiek, koninkrijk Holland (wie was ook weer de eerste koning van Holland?) en nog drie jaar keizerrijk zelfs.

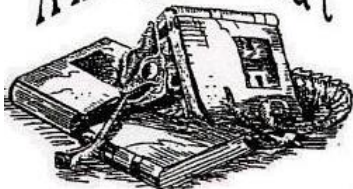

Uit den Franschen tijd
P. Louwerse
Alkmaar, Gebr. Kluitman
5° druk [ca. 1920]
Illustratie: B. Beuninck

- Wist u dat Pieter Louwerse de tekstschrijver is van twee bekende nationale liederen? *Waar de blanke top der duinen* en *Op de grote stille heide*. Kent u de melodie nog? En de alternatieve teksten?

Bram van IJperen

Antiquariaat

"DE KAMELEON"

Grootste kinder- en jeugdboekenantiquariaat van Noord- en Oost-Nederland

Meer dan 10.000 titels op voorraad
Actieve zoekdienst

In- en verkoop van boeken en prenten
Wij komen door het hele land

Kleine Overstraat 81, 7411 JK Deventer, 0570-649280
www.kameleonboek.nl kameleonboek@hotmail.com
geopend: dinsdag-zaterdag van 11.00-17.00 uur